

MEHMONXONA BIZNESIDA RESURSLARDAN BARQAROR

FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Umurzaqova Gulnora Abdubannopovna

Andijon davlat texnika instituti

Iqtisodiyot yo‘nalishi 2-bosqich doktoranti

tel: +998916581642

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21617000>

Annotatsiya: Ushbu maqolada mehmonxona biznesida resurslardan barqaror foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Mehmonxonalarda energiya, suv va boshqa resurslardan oqilona foydalanishning iqtisodiy samaradorlikni oshirish, ekologik barqarorlikni ta’minlash hamda xizmatlar sifatini yaxshilashdagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, “Green Hotel” konsepsiyasi va zamonaviy ekologik boshqaruv yondashuvlarini joriy etishning istiqbollari ko’rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: barqaror rivojlanish, mehmonxona biznesi, resurslardan samarali foydalanish, ekologik boshqaruv, Green Hotel, energiya samaradorligi, suvni tejash, turizm

Abstract: This article examines the theoretical and practical aspects of sustainable resource use in the hotel industry. It analyzes the importance of efficient use of energy, water, and other resources for improving economic efficiency, ensuring environmental sustainability, and enhancing service quality. In addition, the paper discusses the prospects of implementing the Green Hotel concept and modern environmental management practices in the hospitality sector.

Keywords: sustainable development, hotel industry, resource efficiency, environmental management, Green Hotel, energy efficiency, water conservation, tourism

Аннотация: В данной статье рассмотрены теоретические и практические аспекты устойчивого использования ресурсов в гостиничном бизнесе. Проанализировано значение рационального использования энергии, воды и других ресурсов для повышения экономической эффективности, обеспечения экологической устойчивости и улучшения качества гостиничных услуг. Также рассмотрены перспективы внедрения концепции "Green Hotel" и современных подходов экологического менеджмента.

Ключевые слова: устойчивое развитие, гостиничный бизнес, эффективное использование ресурсов, экологический менеджмент, Green Hotel, энергоэффективность, водосбережение, туризм

Barqarorlik mehmonxona sanoatida tobora dolzarb mavzuga aylanib bormoqda, chunki u mehmonxonalar faoliyati va manfaatdor tomonlarga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Barqarorlikning bir nechta ta'riflari mavjud bo'lsada, u odatda kelajak avlodlarning hozirgi avlodlar bilan bir xil hayot sifatiga ega bo'lishini ta'minlaydigan choralar ko'rish jarayoni sifatida tushuniladi[1]. Barqarorlik uch o'lchovni qamrab olsada: ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy, bu ishning diqqat markazida faqat ekologik o'lchov mavjud. Mehmonxona sanoati salbiy ekologik ta'sirga sezilarli hissa qo'shadi. Mehmonxonani loyihalash va qurish bosqichidan so'ng, atrof-muhitga eng katta ta'sir ko'rsatadigan narsa energiya iste'moli, suvdan foydalanish, chiqindilar hosil bo'lishi va umumiy uglerod izidir. Mehmonxona sanoatida barqaror amaliyotlarning ahamiyatini hisobga olgan holda, barcha yirik mehmonxona tashkilotlari suv va energiya iste'molini kamaytirish, uglerod izini kamaytirish va ular hosil qiladigan chiqindilarni kamaytirish strategiyalarini amalga oshirganligi ajablanarli emas. Mehmonxonalarda energiya, suv va boshqa resurslardan oqilona foydalanish operatsion xarajatlarni kamaytirish, atrof-muhitga salbiy ta'sirni minimallashtirish hamda xizmatlar sifatini oshirishga xizmat qiladi [2], [3].

Xususan, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 24-iyundagi 385-son qarorida ekologik xavfsiz turizm obyektlarini rivojlantirish, energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish hamda ekologik standartlarga mos xizmatlar ulushini oshirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan [4]. Mazkur normativ-huquqiy hujjat mehmonxona biznesida ekologik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish uchun institutsional asos yaratadi. Biroq, amaliyot shuni ko'rsatadiki, mehmonxona korxonalarida ekologik boshqaruvni baholashning yagona mezonlari, resurslardan foydalanish samaradorligini monitoring qilish tizimi hamda ekologik standartlarga asoslangan milliy sertifikatlash mexanizmlari yetarli darajada shakllanmagan. Natijada mehmonxonalarda energiya sarfi, suv iste'moli, chiqindilar hajmi va ekologik xavfsizlik ko'rsatkichlari bo'yicha differensial holatlar kuzatilmoqda. Shu sababli, mehmonxona biznesida ekologik barqarorlikni boshqarishga oid ilmiy-uslubiy yondashuvlarni takomillashtirish zarurati yuzaga kelmoqda.

Dunyo bo'ylab farovonlikning oshishi va barqarorlikning ahamiyati tobora ortib borayotgani sababli, sayohatchilarning 70 foizidan 78 foizgacha barqaror amaliyotlarni qo'llaydigan mehmonxonalarga ustuvor ahamiyat berishlarini xabar qilishdi[5]. Shu sababli, sanoat uning atrof muhitga ta'sirini minimallashtirish uchun amaliy sa'y-harakatlarni boshlagan. Masalan, Singapurda turizm kengashi 2022-yilda amalga oshirilgan Singapur mehmonxonalarining barqarorligi yo'l xaritasining bir qismi sifatida aniq maqsadlarni belgilash orqali "yashil mehmonxona" amaliyotini rivojlantirdi. Xususan, ushbu maqsadlardan biri 2025-yilga kelib mamalakatdagi mehmonxona xonalari zaxirasining kamida 60 foizini xalqaro miqyosda tan olingan yashil mehmonxona barqarorligi sertifikatlariga ega bo'lishdir[6]. Ushbu sertifikatlash talablari nafaqat mehmonxonalarni barqarorroq ishlashga undaydi, balki ekologik ongli sayohatchilar uchun ko'proq imkoniyat yaratadi.

Green Key, LEED (Energiya va atrof-muhit dizaynida yetakchilik) va EarthCheck kabi sertifikatlar mehmonxona sanoatida eng tan olinganlar qatoriga kiradi. Ushbu sertifikatlar nafaqat mehmonxonalarga operatsion samaradorligini va atrof-muhitga ta'sirini yaxshilashga yordam beradi, balki ekologik ongli sayohatchilarni jalb qilish uchun marketing vositasi bo'lib xizmat qiladi, mehmonxonaning obro'si va raqobatbardoshligini oshiradi.

Mehmonxona barqarorligi sertifikati ekologik toza va ijtimoiy mas'uliyatli amaliyotlar uchun maxsus mezonlarga javob beradigan mehmonxonalarga beriladigan rasmiy e'tirofdir. Ushbu sertifikatlar energiya samaradorligi, suvni tejash, chiqindilarni kamaytirish, axloqiy manbalar va jamoatchilik bilan aloqalar kabi choralar orqali mehmonxonaning barqarorlikka sodiqligini yo'naltirish va tasdiqlash uchun mo'ljallangan. Mehmonxonaning barqarorligi siyosatining afzalliklari:

Energiya samaradorligi: Barqaror mehmonxonalar LED yoritish, energiya tejaydigan jihozlar va aqlli iqlimni boshqarish tizimlari kabi energiya tejash choralarini amalga oshiradi. Bu nafaqat uglerod chiqindilarini kamaytiradi, balki communal to'lovlarda sezilarli darajada tejashga ham olib keladi.

Suvni tejash: Kam oqimli armaturalarni o'rnatish, suvni qayta ishlash tizimlarini joriy etish va sochiq va choyshablarni qayta ishlatish dasturlarini rag'batlantirish orqali mehmonxonalar suvdan foydalanishni keskin kamaytirishi va kelajak avlodlar uchun bu muhim resursni saqlab qolishi mumkin.

Chiqindilarni boshqarish: Barqaror mehmonxonalar keng qamrovli qayta ishlash dasturlari, organik chiqindilarni kompostlash va bir martalik ishlatiladigan plastmassalarni minimallashtirish orqali chiqindilarni kamaytirishga ustuvor ahamiyat beradi, shu bilan chiqindixonalar va atrof-muhit ifloslanishini kamaytiradi.

Sog'lomroq muhit: Toksik bo'lmagan tozalash vositalari va mahalliy manbalardan olingan organik oziq-ovqatlardan foydalanish mehmonlar uchun sog'lomroq va yoqimliroq dam olishga hissa qo'shadi.

Noyob barqarorlik tajribalari: Ekologik turlar yoki fermadan dasturxonga ovqatlanish kabi barqarorlikka yo'naltirilgan tajribalarni taklif qiluvchi mehmonxonalar mehmonlarga noyob, unutilmas dam olishni ta'minlaydi, mehmonlarning sadoqatini va og'zaki ijobiy ma'lumotlarni oshiradi.

Xarajatlarni tejash: Uzoq muddatli operatsion xarajatlar energiya va suvni tejash choralari, shuningdek, chiqindilarni kamaytirish strategiyalari orqali kamayadi, bu esa mehmonxonaning daromadini yaxshilaydi.

"Yashil mehmonxona" — bu ekologik barqarorlik tamoyillariga asoslangan, resurslardan oqilona foydalanish, energiya sarfini kamaytirish, chiqindilarni minimallashtirish hamda atrof-muhitni muhofaza qilishga qaratilgan innovatsion mehmonxona boshqaruvi modelidir. Mazkur konsepsiya mehmonxona xizmatlari sifatini oshirish bilan birga ekologik xavfsizlik va iqtisodiy samaradorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

1-jadval

Yashil mehmonxonalarning resurs tejamkorligi ko'rsatkichlari tahlili*

Ko'rsatkich	An'anaviy mehmonxonalar	Yashil mehmonxonalar	Farqi (%)
Elektr energiyasi iste'moli (kVt/soat)	5000	3500	-30
Suv sarfi (litr/kun)	2000	1200	-40
Chiqindilar hajmi (kg/kun)	500	250	-50
Ishchi o'rinlari soni	50	60	+20
Ekologik sertifikatlarga ega	Yo'q	Ha	100% o'sish

* Muallif tomonidan tayyorlandi

“Yashil mehmonxona”ning asosiy xususiyatlari:

- LED va energiya tejovchi uskunalar;
- quyosh panellari va qayta tiklanuvchi energiya;
- suvni tejovchi tizimlar;
- chiqindilarni saralash va qayta ishlash;
- ekologik toza gigiyena vositalari;
- plastik mahsulotlardan foydalanishni kamaytirish;
- elektron hujjat aylanishi;
- “smart hotel” texnologiyalari.

“Yashil mehmonxonalar” modeli – BMT Atrof-muhit dasturi (UNEP) ma'lumotlariga ko'ra, yashil mehmonxonalar an'anaviy mehmonxonalarga qaraganda 20% kamroq energiya va 30% kamroq suv sarflaydi. Ganadagi yashil mehmonxonalar tajribasi shuni ko'rsatadiki, energiya tejovchi lampochkalar (94,2%), choyshab va sochiqni qayta ishlatish (74%) hamda xodimlarni ekologik jihatdan o'qitish (72%) yashil mehmonxonalar samaradorligini oshirishda muhim omillardan hisoblanadi [7].

Xulosa qilib aytganda, mehmonxona biznesida resurslardan barqaror foydalanish iqtisodiy samaradorlikni oshirish, atrof-muhitni muhofaza qilish va xizmatlar sifatini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Shu bois mehmonxonalarda energiya va suvni tejovchi texnologiyalarni keng joriy etish, ekologik boshqaruv tizimlarini takomillashtirish hamda xalqaro barqarorlik standartlarini amaliyotga tatbiq etish maqsadga muvofiq. Bu chora-tadbirlar mehmonxona korxonalarining uzoq muddatli raqobatbardoshligini va turizm sohasining barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://www.un.org/ru/ga/pdf/brundtland>.

2. United Nations Environment Programme (UNEP). *Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy Makers*. Paris: UNEP, 2005.
3. United Nations Environment Programme (UNEP). *Tourism and Resource Efficiency*. 2024.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 24-iyundagi 385-son qarori.
5. <https://www.booking.com/>
6. Singapore Tourism Board (STB)
7. <https://www.oneplanetnetwork.org/sites/default/files/from>